

מערכת פרשית השבוע מאחלת לכם, לבני-משפחותיכם, ולכל בית ישראל כאחד יהי: חג מלא שמחה ורוממות!

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

על השולחן
הרב אברהם ישראל פרידמן

חג הלב

האתרוג - כך כידוע מהספרים הקדושים - מכוון כנגד הלב. ולמה דווקא הלב? האם רק בגלל שרק לב יכול להיות שמח ומראה פנים צהובות כמו האתרוג הצהבהב, ולא עמוד-השדרה??
הטעימוני דבר!

האתרוג מכוון כנגד הלב, כי יותר מכל מין אחר הוא מראה לנו היכן הלב נמצא.

יהודים אצים-רצים משוק לחברו כדי למצוא את האתרוג בה"א הידיעה. הם רוצים את האתרוג הכי-הכי. כזה שלא לו אפילו 'בלעטל' קל. אלו לאו-דווקא חובשי בית-המדרש; תמצא שם גם כאלו שלא חובשים כובע בשבת. הם ישתרכו בתור שעה ארוכה למו"צ המשיב הוראה כדי לשמוע האם מצאו את היהלום שביקשו. מחזה כה מרהיב שכל-כולו השתוקקות ותשוקה יהודית - "ראו כמה חביבין מצוות על ישראל".

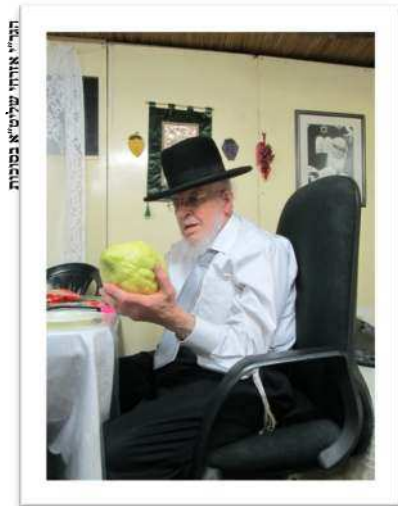
הם לא עושים זאת מצד יראת-שמיים בדווקא. מבחינה זו היו מסתדרים גם באתרוג די-נקי. אהבת הבורא בוערת בליבם כאש הכבשן. והם לא שבעים. השירה הזו מבקשת: "זה א-לי ואנוהו".

האתרוג צועק: לב. רצון, כמיהה וכימיה עזה של כל יהודי למצוות ומעל הכל לאדון המצווה - לריבונא דעלמא. הוא רוצה - היהודי - פרפקט. הכי מהודר למצווה.

הוא רוצה להביא לבוראו את הטופ שבטופ. והוא שומר

אם בארבעת המינים יש דין "ואנוהו - התנאה לפניו במצוות" (גמרא שבת קלג, ב), הרי שבאתרוג מצא דין זה בקעה מיוחדת להתגדר בו.

חז"ל הכבירו בחשיבות דין "הדר" באתרוג, עד שהריטב"א בסוגיית 'לולב הגזול' (גמרא סוכה ל, ב) מאלפנו בינה, כי "והוציאו הכתוב בלשון הדר ללמד בשם-העצם של האתרוג, וללמד בשם-התואר שיהא מין זה נאה והדר למראה".

הרב אברהם ישראל פרידמן

עליו מכל משמר בנרתיק מיוחד של כסף. כל-כך הרבה לב יהודי יש באתרוג הצנוע הזה. פלחיו - פלחי לב המה.

... הד' מינים הם לאגוד ולחבר נפשות ישראל. כמו שכתוב במדרש (ויקרא רבה ל, י"ב): 'יש בהם שיש להם טעם וריח' וכו'. ועל-ידי האגודה זוכין לכנוס לסוכה דכתיב (ירמיה ב, ב) 'אהבת כלולותיך לכתך אחרי' וכו'. שאין יכולין לבוא להמשכה זו להיות נמשך אחר הבורא יתברך רק על-ידי שמכניסין עצמן בכלל ישראל. ודרשו חכמים (סוכה כז, ב) כל האזרח - כל ישראל ראויין לישיב בסוכה אחת. "ולכן בשבת אין צריכין לולב. כי בשבת מתאחד גם כן נפשות בני ישראל, כמו

נועה הנשחות
פרקי ערגה לשבת קדש

שכתוב 'דמתאחדין ברזא דאחד'"

(שפת אמת' - תרל"ט, וראה בעוד בספר 'מורשת גד' - להמשיגיח הנודע רבי גדל אייזנר זצ"ל- סוכות, שהרחיב בזה)

סוכת חיינו

בוקר אחרי שהודח מתפקיד ראשות-העיר - איש לא טרח לומר לו 'בוקר טוב'..

א. י. פ.

כשנססה לעמוד על טיבה של הסוכה - לעומק - נצא מובכים קמעא. ננסה, בדרכנו, לכרוך ולאגוד את העיון והמחשבה באגודה אחת.

הנה מי שיקרא בכתובים ימצא למד כי התורה מצווה על חג הסוכות "למען יידעו דורותיכם, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל". הוי-אומר: הסוכות מיועדים לדורות, לדור העתיד שיזכור מהותה וטיבה של סוכה.

אלא שלפי המשתמע מדברי הגמרא בראשית מסכת סוכה (ב, א) נמצינו למדים קצת אחרת: רבה מסביר העילה של פסול סוכה שגבוהה למעלה מעשרים אמה "דאמר קרא: למען יידעו דורותיכם - עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שהוא דר בסוכה, שלא שלטה בה עינא". הגם שהמשמעות הפשוטה היא שמדובר על הרואים, הרי שבעיון והתבוננות בדברי הראשונים נראה כי ה"למען יידעו" מכוון לאדם עצמו - שבגובה זו הוא מרגיש בית ולא סוכה. יסוד לדבר נמצא גם ברש"י לקמן (ח, ב) דיבור המתחיל 'הפנימית אינה סוכה') שמסביר פסול סוכת היוצרים שגרים בה כל השנה: "דלא מינכרא מילתא דלשם סוכה הוא דר בו, דהא כל ימות השנה דייר התם ורוב תשמישו וסעודתו ושינתו שם". משמע שהדבר מכוון כלפי האדם עצמו שיושב בסוכה שעליו להרגיש שהוא יושב בסוכה, ולא בביתו הקבוע כל השנה.

מעתה אם כן נתהה כולנו: מדוע הפסוק נוקט "למען יידעו דורותיכם!" הלא מדובר בסתירה חריפה!

ברם, היא הנתנת:

כשאדם יקיים "אדם יודע" - כשהוא יושב בסוכה שלמעלה מכ' אמה וימחיש לעצמו את ה"דירת עראי" - ברי לחז"ל כי "דורותיכם" יידעו.

והתורה נועצת את המסר הבסיסי כל-כך של עולם החינוך - הדוגמא האישית בכתוב דנן:

הדרך שתקיים - אבא - את ה"למען יידעו דורותיכם", הוא כשאתה תדע. וכשהבנים ירגישו זאת - הם יידעו. הייטב יידעו. אל דאגה.

לילדים שלך יש חוש ערני מידי כדי לקלוט מה אתה מרגיש כשאתה עושה את המצווה. את השדרים הסמויים. יש להם חיישים רגישים ומפותחים לשם כך.

הם יודעים היטב האם הסוכה היא חלק מנשמתך. האם אתה אכן קולט שהיא מנענעת את כל אורחות-חיך, שמא בהם ניכרת משיכה לצעצועי עלמא-הדין והבליו.

האמירה של הסוכה כ"דירת עראי", ושהעולם אינו אלא פרוזדור לטרקלין, - איננה אמירה "רעיונית". כזו שיפה לדרשה משפחתית לשולחן החג.

האמירה של הסוכה עשויה לנענע אותנו, אנשים שלעיתים אולי נסחפים לארציות יותר-מידי. שלוקחים את העולם-הזה ברצינות תהומית. שלוקחים את נושא שיפוץ המטבח עם השיש הכי עדכני - לנושא נורא מהותי בחיינו.

אנחנו יכולים לקחת אתנו את הסוכה במזוודה, שתטעין אותנו באיזה מטען כביר ורב-עוצמה ליום כ"ג תשרי. אנחנו יכולים לשבת בתוך הסוכה. לחוות אותה.

שנוריד קצת פרופיל במה שפחות-חשוב. שנתייחס בגיחון-מה לדברים שכל-כך זמניים.

הפוליטיקה למשל.

אחד מישישי צפת - ר' משה שליפשיטין זצ"ל, שח לי בסתמיות במהלך שיחה היסטורית מלאת ניחוח-קדומים על אותו ראש העיר צפת.

לא נזכיר כמובן את שמו, אבל אותו ראש עיר, איש נכבד שכולם שיחרו לפתחו, מצא עצמו ביום מן-הימים מודח מתפקידו בבושת-פנים.

"למחרת", סיפר ר' משה, "הוא הגיע אליי כאוב כולו: 'אנשים אפילו לא אומרים לי היום 'בוקר טוב'. מאז שאיני בתפקידי כבר הפכתי לקרש בארון". ר' משה, יהודי בעל לב חם ורגיש, דאג לשבץ אותו לאלתר במשרד הקבלנות שלו.

זוהי טיבה וטבעה של הפוליטיקה הפחות-אנושית, לצערנו. כל השחקנים הנוכחיים - מחר יהיו חסרי משמעות. יהיו אנשים שמחר אפילו לא יטרחו להניד את ראשם כדי לומר להם: 'בוקר טוב'. לתוהו היו.

דוגמת פשוטה-פשוטה, כאובה משהו, מעסקי עולם-הזה.

סוכת חיינו.

תלמוד

מושג תלמודי אחד

אתרוג הכושי

וחידושו של האור שמח

דעת הרא"ש, והיא חידוש גדול, שאומנם אתרוג היבש פסול (משנה סוכה לה, ב), אולם בשעת הדחק - כאשר אין בנמצא אתרוג בסביבה כי-אם יבש - ניתן ליטול עליו בברכה.

ובאר שמח (הלכות לולב) העמיד יסוד חשוב בגדרי דין "הדר" כדי לבאר דברי הרא"ש המחודשים. בדבריו כותב הרב מדווינסקי, כי דין זה הוא "דין הסכמי" - כל מקום לפי ראות עיניו בעניין ההידור והיפוי, ומשכך במקום שיש רק יבש, מבחינתם אין "הדר" ממנו, ולכן אפשר לצאת בו ידי-חובה.

האור שמח תמך יתדותיו בדברי הגמרא הערוכים (סוכה לה, א) שנקטה באשר לאתרוג הדומה לכושי, ד"הא לן והן להו", היינו, דהדבר תלוי באלו ארצות מדובר: בארצות הסמוכות לכוש, הרגילים ממילא לצבע זה, יכולים אפוא ליטול אתרוג כזה. אולם בארצות אחרות, אשר אינם רגילים בכך, הרי שלהם אתרוג כזה אינו כירוק או צהוב, והוא מהווה חיסרון ב"הדר", ולכן אצלם כן יהיה פסול. נמצינו למדים מכאן - מלמד האור שמח - שההדר תלוי בטעם של מקום או אנשים. והוא מעניין.

ברם, נראה שאפשר להטעים עניין "דין הסכמי" זה ולתת בו תבלין. הן יודעים אנו בפשטות שהדין "הדר" הוא לא דין חדש, אלא תוספת-חזוק לדין "ואנווהו" המוכר בכל המצוות ממנו לומדים אנו דין "הידור מצווה" (גמרא שבת קל"ג, ב). וכן נראה גם בראשונים בסוגייתנו שנקטו עניין "נוי והדר" בדברם על עניין הידור האתרוג. והנה ידענו גם ידענו מהתוספות (מנחות לב, ב) כי לא נאמר דין "ואנווהו" בפנים התפילין, וזאת משום שלא ניכר כלל לרואים. רואים אנו אפוא, כי עניין הנוי הוא עניין חיצוני של מראה-העין.

ולפי זה יוטעמו דבריו של האור שמח: אם בסים עניין הנוי הוא עניין חיצוני של מראה-העין, שפיר יש מקום לטעון שבהחלט זה יהיה עניין אינדיבידואלי - והדבר יהיה הסכמי לפי המקום והאיש ומראה-עיניהם. (אולם עדיין נתקשה להבין עניין היבש שלכאורה הוא גרענות ביופי באופן קיצוני, של כיעור. ויש לעיין).

וכך מצינו גם דברים מפורשים ברש"י (שם לה, ב) לגבי נמצא חזוית בחוטמו של האתרוג שדווקא שם פוסל: "אפילו כל שהוא פסול - שנראה שם לעינים יותר משאר מקומות שבו. שבאותו עובי אדם נותן עיניו". והוא נפלא.

בעזות-מצח באצבעותיו הלוהצות, וקילוח דק של דם הוסיף את הצבע הנכון לאווירה המרופשת.

אור שחר טהור פרץ מסדקי החלון - והאיר את החורבן. במרכז השולחן, על גבי רפידה צהבהבה ספוגת נוזלים משומנים - הבריק בסתירה לאווירה - אתרוג כליל-תפארה שבניסי שמים יצא שלם הוא ופיטמו מתוך ההפיכה...

שתי עיניו של ר' אברמל'ה נוצצות כגחלים בווערות. רגליו זוחלות בין המים, השמן הזכוכיות וההריסות - כאילו מעצמן לעבר האתרוג. אצבעותיו המדממות מתנועעות בחדות-עלומים לקצב שיר לכת צבאי שנקלט בו פעם. הוא מחליק בידי הפצעות על הרפידה, והמגע הקרוב-קרוב כל-כך של נושא דבר האלוקים - מסעי את ליבו דמו וחושיו... הוא פורץ בכבי של אושר.

האח! "פרי -- עץ -- הדר!"

מה רב טוב הצפון לבריות!

מהרחוב עולות פסיעות משכימי 'תיקי'. מסוכת שכן בוקע קול צלול המתנגן בברכות השחר, ור' אברמל'ה בסוכתו המנופצת והדרוסה, ספוג עד לשד עצמות בוץ דם ורטיבות, מצוי מעבר למקום... ידיו מתפטמות ממגע הקטיפה של האתרוג, מדלג המגע עם צרון האלוקים! אור מופלא גודש את הסוכה ההרוסה והצינה:

"בפרי עץ הדר וכפות תמרים - - " ויבנעו עיני אותם תשפיע שפע ברכות מוד - - עת עליון - - "

שירה חדשה של חג בוקעת מסוכה הרוסה במישגולה השכוחה. ומושגים חדשים של ערגה ודשן של מצווה נרקמים כאן סביב רגע אחד רמוס כל-כך ונישא כל-כך במחיצת רבי אברמל'ה החסיד ואתרוגו!

הטל והצינה רעננו את חושיו. הדור נאה זיו העולם! גם לו, לאברמל'ה, חרפת אדם ובזוי עם, המשתרך בשוליה של עיירה משתרכת - אתרוג הדר! הדר ממש! אלו כיוונה תורה כשאמרה: פרי עץ הדר! - כך בפירוש אמר לו רבי הירש, המרא דאתרא.

הוא כבר נמצא קרוב לסוכתו, כשגוש אדיר של בוץ ואבן הוטח בפניו הלהוטות. שייגץ פולני נראה חומק במרוצה מסוכתו הקטנה ונעלם במורד הרחוב. הוא החל חותר בתוך שולולית של מי בוץ מרופשים בניסיון נואש להיחלץ.

פאתי ריקע מאדימים. חיים חדשים ננסכים ברמ"ח אבריו הדוויים. האדמומית הצובעת את הרקיע מבשרת על הטוב הצפון. אתרוג! רחמנא אמר - "ולקחתם!" הקסם הזה נוטע בו כוחות שאולים, והוא מקרטע באנרגיות רעננות אל סוכתו.

* * *

חשיכה קודרת מקדמת את פניו מתוך הסוכה. הריח הרענן והלח של ענפי הסכך נגזז עם אורה הבהיר של מנורת השמן וניחוחות הקדושה. זגוגית החלון מנופצת. הכלים שבורים. מנורת השמן הפוכה ושמנה מותיר כתמים כבדים לכל עבר. קטנה היא מישגולה. אבל אף מכה ממכות הגלות הארורה של פולין - לא פסחה עליה. בתוכן שקצים אכולי שימזון ושונאי ישראל לשמה.

הוא הדף את הדלת והפיל בדרכו את גלין המים. זרם גואה של מים חבר לענפים הרמוסים, לשמן, לשברי הזכוכית והכלים. הוא התנווד, נאחו לרגע בתבנית השולחן, שברי זכוכית ננעצו בבת-אחת,

סוכות במישגולה/ הרב יעקב ב. פרידמן

ליל ראשון של סוכות בעיירה מישגולה. בית המדרש ניצב על גבעה תלולה, בין ביתניה האחרונים של העיירה. זהרורים ראשונים של איילת השחר האירו את פאתי בית-המדרש, ויותר משהאירו העצימו את תחושת החשיכה. ליד עמודו, כפוף-כפוף ליד נר החלב שנשתמר כאן בניסי-ניסים ניצב ר' אברמל'ה החסיד, חובק בכפו את ה'נדרים' הישנה שהשיג בהשאלה בדי-עמל לכל שעות הערב. מפעם לפעם הגביה את ראשו ונעץ מבט כוסף ומייחל בשמיה הקודרים של העיירה - ומחשבותיו הירפו לשבריר-של-רגע מהר"ן של 'בר פדא'.

ניצוצות ראשונים של שחר. גל התרגשות שוטף את ליבו כשנזכר בעושר השמור וממתין בסוכתו. הוא התכופף עוד פעם אחרונה אל קטע הר"ן, החליק ברוך על הדף המחוספס, כאילו יישב בכך את כל ההדורים, ופנה בריצה אל השחר המטפס.

לשלוט על הדכדוך, אך הוא ידע פעמים רבות לשלוט עליו, ואולי הוא יזכה אי-פעם לדרגה שבת-הכרה האמונה הנצח.

אבישי פרי: יפה. בדיוק השבת קראתי מספר מאמרים בעלון 'ידוע על העניין הזה. נכתב שם שבשונה ממה שחושבים, אדם שמתעסק באגו שלו ומפתח חיי נהנתנות ופינוק - לא משיג שמחה. רק מי שעוסק בעזרה לאחר, ביציאה מהאגו, משיג שמחה.

ועוד מילה: סוכות מבטא את הדירת-עראי ודווקא כאן, כשאתה נראה עני ויש לך בית שאין בו 'תנאים', החום חודר לטובה בזמן הנץ החמה, ובלילה הקור הסתווי מעיק - דווקא שם אתה מרגיש שמחה. כי כשאתה קולט שהעולם עראי - שום דבר לא מציק לך. אתה לא עושה מהעולם הזה ערך, כזה שכל הפרעה תטריד אותך. כשאתה יודע שהכל זמני, אתה 'זורם' מול כל מציאות ולא מודגש משום תנודות. וכך שמחים. איך אתה אומר הרב לודמיר? השמחה מתחילה בראש. והסטיקר כבר אמר: "להסתכל - זה מתסכל".

הרב לודמיר: העיקר שיהיה גמר חתימה טובה. אמנם, ככל הנראה, נחלקו החסידים והליטאים בדקדוקי הגדרות השמחה, אך הצורך הקיומי בשמחה הוא לכאורה משותף לכולם. האנשים גדולים הליטאים חיו באושר פנימי 'עוז ותדווה במקומו', וזה לא סתר בכורא זה את המתח התמידי של גוון היראה, אלא אפי' השלימו, והעניק לו לווית חן דובשנית...

מישהו אז אמר לי ששמחה לא צריכה להיות עם בלאגן. אפשר לעבוד לבד על זה.

הרב לודמיר: בכלל, יש לי דוד, רב של חסידי סלונים באלעד, אישיות מיוחדת במינה, שהוא מסר פעם סדרת שיעורים על 'השמחה - במשנת רבותינו הקדושים מסלונים'. בשיעור הראשון כמדומני הוא הסביר בהשראת הנתב"ש (-נתיבות שלום), ששמחה זה לא מצב רוח וכדומה, אלא 'השקפת עולם'. היום גם בפסיכולוגיה יודעים למכור, את הידוע והמוכר ביהדות זה מזמן, ששמחה זה בחירה. זו לא רק דמוגוגיה פסיכולוגית, אלא יש בזה הרבה מן האמת. ככלל, עולם הרגשות כידוע היום, הוא שילוב של הכרה ורגש. ההכרה היא גם יוצרת הרגש, וגם תולדת הרגש. מלבד העניין של העליות והירידות במצבי הרוח, שהם חלק בלתי טבעי מסדר הבריאה, יש את המצב הכללי: האם האדם הוא בריא, או מעוות?

ובמילים פשוטות יותר, כל אדם כאשר באה לידו מערבולת של מצב רוח מדוכך, שהוא לא יודע לזהותה ולקרוא לה בשם, אז הוא בוודאי מתבלבל ומאבד את העשתונות לגמרי במקרה הטוב, ונשאב כליל לעולם שחור במקרה הפחות טוב. כאשר האדם לומד לחשוב באופן כללי במינן סביר, ולא יותר מדי, עם הכוונה והדרכה, לאט לאט הוא יודע לזהות את הרגשות, ללמוד אותם נכון, ולחוות אותם נכון. מבחינה יהודית, אמונה חושית זו מדרגה נדירה, אך האדם שמשנן אמונה שוב ושוב, ומתמקד בחיובי וחסדי ה', עם הזמן, הוא אמנם לא תמיד יצליח תמיד

שיחות לילה
 שיח יהודי פורה בעבודת ה'

'שמחת בית השואבה' בימי סגר וסגרירות

אבישי פרי: הבה נדבר קמעא על חג הסוכות - 'זמן שמחתנו' הקרב.

ישאל השואל: איך עושים שמחת בית השואבה בצל הסגר. יש לי סיפור אישי בהקשר זה. לפני כמה שנים בני סבל מחום גבוה וביילתי בטרם במודיעין לילה, בלי אפשרות לחגוג את שמחות החג. מניעות בלע"ז.

לתשומת-ליבכם! מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון למייל ללא תמורה

בשליחת דוא"ל לכתובת: abyisrael@gmail.com

מלווה מלכה

אקטואליה מזווית יהודית

סוכת קורונה

הרה"ג רבי נחמן-יוסף וילהלם שליט"א

נוהגים להגדיר הרגשת בטחון של אדם שהגיע אל המנוחה והנחלה יש לו קורת גג'. לעומת זה אדם נטול 'קורת גג' הוא סמל של תלישות וחוסר בטחון בחיים.

והנה בחג הסוכות כולנו מסירים את הגגות, להודיע שאנו נטולים קורת גג גשמית, וחוסים בצילא דמהימנותא.

בגמרא (סוכה כח:) נאמר שקטן ששייך למצות סוכה וחייבים לחנכו למצות זו הוא רק אם אינו קם בלילה משנתו וצועק 'אמא, אמא'.

זה תוכן מצות סוכה כאמור להיות בצילא דמהימנותא ולבטוח בו יתברך, אבל אם עדיין תלוי באמו אינו שייך במצוה זו.

(תחושה זו צריכה להיות בעומק ההכרה, כי לפעמים אפילו אנשים בוגרים מבוססים ועצמאיים רואים פתאום בלילה חרק למרגלותיהם באמצע הלילה צועקים באינסטינקט 'אמא'. כי בתת הכרה הם עדיין בחסות 'אמא').

בגמרא שם הקשו: הרי כל הקטנים קמים בלילה ומבקשים אמא, ומיישבת שתלוי אם קורא פעם אחת אמא זה עדיין בסדר, אבל אם קורא פעמיים 'אמא' אין הוא שייך למצות סוכה.

צילום: יוחאל קוק

לכופף את כולם, להשבית את כל המערכות, את כל המטוסים, את כל הציוויליזציה. כולנו סגורים, איש איש במעונו. הכל נעצר מלכת.

מסופר שחברת טלפון אמריקאית עשתה סקר, מה המילה שאנשים משתמשים בה ביותר בשיחותיהם, וכמו בן המילה שהכי חזרה על עצמה זה 'אני'. מדברים על הכל, אך המילה 'אני' חוזרת ועולה בכל שיחה.

אולם כיום, בלי שיהיו ברשותי כלי מחקר וציתותים אלקטרוניים אני בטוח שהמילה 'קורונה' נטלה את הבכורה מהמילה 'אני', וכיום, זו המילה הנפוצה ביותר בכל השיחות, בכל השפות. כי אכן, ה'אני' הגדול התנפץ כליל, ואנו מתקרבים לחזון 'אנשגב ה' לבדו ביום ההוא'.

על רקע כזה, כמה טבעי לצאת מביתנו החוצה, ל'מרחב הפתוח' בלי קורת גג. להיות ביחד בצל האמונה.

'הַרְחֵקוּן הוּא יָקִים לָנוּ אֶת סֶפֶת דָּוִד הַנּוֹפֵלֵת'.

ההדס והלולב - תרופה למתלבטים

הרב יוסף מיימון שליט"א

ידוע מחז"ל שד' מינים משולים לארבעה סוגי יהודים. יש את זה שיש בו גם תורה וגם מעשים טובים אליו נמשל האתרוג שיש בו גם טעם וגם ריח, ישנו את היהודי השקדן שיש בו רק את מעלת התורה אך למעשים טובים לא זכה אליו נמשל הלולב שבמינו יש רק טעם ללא ריח, ישנו את היהודי העסקן שסדר יומו מלא מעשים טובים אך בד' אמות של הלכה לא זכה לשבת אליו נמשל ההדס שהתברך בריח טוב אך טעם לא נמצא בו, וישנו את היהודי שעדיין לא זכה לא לזה ולא לזה שאליו נמשלה הערבה שאין בה לא טעם ולא ריח.

על הקצוות בעם אין זה מקומינו לדבר עליהם, עיקר ההתלבטות בדור הצעיר היא בין הלולב להדס, האם נתמסר לזה 'על חשבון' זה או להפך, אל המתלבטים בהתלבטות זו אנו פונים כעת.

ידוע לכל סוחר ד' מינים מתחיל שלולב שפסול באמת קשה מאוד למצוא, גם מצד פרטי ההלכה שבו וגם מצד המציאות הפיזית שלו שאינו נשבר בקלות וכו', ומאידך ידוע לכל סוחר ד' מינים מתחיל שהדס כשר באמת, באמת לא פשוט למצוא, גם מצד פרטי ההלכות שבו בעיקר בחיוב השילוש הנצרך וכו' וגם מצד המציאות הפיזית שלו שהעלים שלו יכולים לנשור די בקלות.

הרמז כאן ברור: במי שפונה לעסק בתורת ה' קשה למצוא פסול באמת, גם מצד 'פרטי ההלכות' שבו שהרי גם הלומד שלא לשמה מבורך הוא ומקיים את העולם ומתקן את מידותיו וכו' בתורתו וגם מצד 'המציאות הפיזית' שלו הוא די בטוח שכן כבר איוה סכנות אורבות לו בתוככי בית המדרש?

משא"כ הפונה לעסקנות, רבות הסכנות האורבות לו גם מבחינת 'פרטי ההלכות שלו' שכן 'שלא לשמה' בחסד אינו דומה כלל 'שלא לשמה' בתורה, וכן הכבוד והשררה המצוי לעסקנים הוא הרבה מסוכן מהכבוד והשררה המחכה לת"ח, והן מה'בחינה פיזית' שלו, שכן מגרש העבודה שלו הרבה יותר מסוכן בבעיות של שקר, חנופה, שמירת העיניים ועוד רשימה ארוכה וידועה..

ואפשר לבאר זאת על פי המסופר על הגר"ח שישב עם תלמידיו ואמר דאיתא במדרש (ב"ר פט) שכיון שיוסף אמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי נוספו לו שתי שנים בבית האסורים.

ושאל הגר"ח כמה זמן היה יוסף נשאר בבית האסורים אם היה מבקש פעם אחת בלבד. השיבו התלמידים שהיה שנה אחת בלבד. אמר הגר"ח, לא, כי אז היה יוצא מיד מבית האסורים, שכן אם היה מבקש פעם אחת היה זה בגדר השתדלות, אבל כאשר ביקש שתי פעמים התברר שגם הפעם הראשונה לא היתה בגדר השתדלות אלא ססמך ושם בטחונו עליו, ולכן נענש בב' שנים בבית האסורים.

ובזה מבואר הכא, דקריאה אחת 'אמא' היא בגדר תלות סבירה והשתדלות, אבל מה שחוזר פעמיים אמא אמא הוא מגלה תלות מוחלטת באמו ולכן אינו שייך לחינוך למצות סוכה.

כך גם מספרת הגמרא במסכת ברכות על רבא ואב"י כשהיו ילדים קטנים, שאלו אותם 'למי מברכים'. רבא ראה על התיקרה, כלומר להקב"ה שבשמים. גם אב"י השיב כך, אך קודם יצא מהבית והראה על השמים באומרו: מברכים להקב"ה שבשמים. מדוע שינה אב"י מחברו רבא ויצא קודם מהבית?

מסבירים צדיקים: אב"י רצה להדגיש שאין לנו שום מחסה ותחושה בטחון בעולם, אנו כולנו תחת הקב"ה שבשמי השמים. ולכן יצא קודם מהבית לפני שהצביע על הקב"ה שבשמים.

אם בכל השנים אנו זקוקים לעבוד על עצמינו להתבונן בתוכן הפנימי של חג הסוכות, להרגיש את הארעיות, את זה שאנו בעצם נטולי 'קורת גג', בבחינת 'הלילא פקע איגרא'.

השנה, כולנו מרגישים זאת היטב ללא מאמץ. כולנו מטולטלים כהוגן, כל מלכי מזרח ומערב מומחים, מדענים, אפדימיולוגים, עומדים אין אונים, היצור הזעזעורי הצליח

מלווה מלכה

אקטואליה מזווית יהודית

שני אתרוגים

סיפור לחג הסוכות

הרה"ג רבי יאיר ויינשטוק שליט"א

(אמר הכותב, את הסיפור הזה שמעתי מאחי הבכור הגה"ח רבי משולם זישא שליט"א בחג שמחת תורה תשס"ח בבית המדרש בשיכון ה', והוא שמעו כמה ימים לפני כן מחתנא דבי נשיאה הרה"ח אליהו באכנער שליט"א, העליתי על הכתב והכנסתי לתוך ספרי "סיפור לשבת" חלק ז', כסיפור החותם את הספר. אלא שחששתי שמא הרבי זיע"א יקפיד עלי שאני מספר אודותי סיפורים בחיי חיותו, ולכן כתבתי בלשון נסתר וברמזים לבל יובן על מי נסכו הדברים. לאחר ההסתלקות כבר היה אפשר לפרסם את המעשה בלי שום רמזים.

כדי לא לפגוע באופיו של הסיפור וברצף הסיפורי, השארתי כפי שהיה בלי לשנות ממנו מילה, אבל דעת לגבון נקל כי האדם שעליו מסופר כל הסיפור הוא כ"ק רבינו הקדוש זיע"א, והחתן הוא הרה"ח רבי אליהו באכנער שליט"א)

אילת השחר שהפציעה מעל שמייה של ניו יורק מצאה אותו שקוע בתוך הגמרא כאילו לא היה לילה מעולם.

ובתורה אתה עמל - - -

את תחילתה של משנה הוא מקיים בהידור רב. פת במלח מאכלו, ומים הוא שותה במשורה. ולא רק בגלל שאין, אלא בגלל שהגשמיית לא מצאה משכן בלבבו.

ועל הארץ תישן...

הוא ישן על הספסל הנוקשה כאדמה, או על הכסא כשראשו נשמת על השולחן, אחרי לילה של לימוד עיוני בגמרא ומפרשיה, ברמב"ם, בספרי חסידות. וכשאיש אינו רואה - גם בתורת הנסתר.

הוא ממעט לישון במיטה. התורה מתוקה כל כך, והיא רחבה מני ים וצריך להספיק ללמוד כל כך הרבה.

לאחרונה עבר להתגורר בארצות הברית. אמרו לו שכאן יוקל עליו להשיא את ילדיו בכבוד. בכאב לב גדול עזב את ירושלים, עירו ומכורתו, ועבר באופן זמני לניו יורק.

והוא כל כך לא אמריקאי. לגמרי לא שייך לנוף בתוכו הוא חי. ארבע אמותיו הן ארבע אמות ארץ ישראליות, אויר ירושלמי זך נושב במחיצתו, והוא ממשיך לחיות את חייו בקדושה ובטהרה.

ובהסתר.

הכל מכירים אותו. ויודעים שהוא גדול בתורה. יודעים שהוא בנן של קדושים. שאביו הוא מצדיקי הדור.

אבל איש אינו מכירו לפני ולפנים. כי הוא ערום ביראה, וגאון עצום בהסתר, ומצליח לנטוע בלב מכיריו את התחושה שהם יודעים בדיק עד היכן מגעת גדלותו.

וכאן הם טועים.

רק לפעמים, קורה משהו שמוציא אותו משלוותו. אם מישוהו ישיר בנוכחותו את המילים אנא עבדא דקדושה בריך הוא.

האהבה תקלקל אז את השורה. באותה שעה הוא שוכח הכל, וכבלי ההסתר שבהם עקד את ידיו ורגליו מתמוססים בתבערה הגדולה. רגש קודש מתפרץ מלבו הבורע תמיד למלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. אני עבדו, ואיך עבד החושב על אדונו כל העת, יכול להישאר אדיש כששרים לידו את ההמנון שלו.

"דולר אחד" כמעט וצוחק המוכר.

אך אלו הם רגעים נדירים. השקט והשלוה הם סימני האופייניים. ובתוך אותה עוגה שעג לו בברוקלין חי לו את חייו בצנעה בשקט ובשלוה. וגם בני משפחתו עדיין אינם עומדים על טיבו.

חג הסוכות מתקרב, ומדריך את מנוחתו. היכן ישיג ארבעה מינים כשרים כהלכתם. את רחובות בורו-פארק, שכונתו, אינו מכיר. ממעט הוא לצאת מן הבית כי את עיניו הטהורות שומר הוא מכל משמר.

חתנו בא לבקר. החתן הוא ניו-יורקי מלידה. בוודאי יוכל לעזור לו.

"שמא ידוע לך היכן אוכל להשיג ארבעת המינים כדבעי?"

החתן שמח לעזור לחותן שממעט לבקש, שאף פעם אינו רוצה לנצל.

"בוודאי. חנות פלונית וחנות פלמונית".

"אולי תוכל לבוא אתי להדריך אותי, אינני מתמצא בהווי החיים פה. בוודאי שאינני יודע איפה התנויות לממכר ד' מינים", כמעט מתנצל השווער.

החתן, בעצמו תלמיד חכם בעל שיעור קומה, "בחפץ לב".

*

רחוב ברוקליני טיפוס. הומה ושוקק חיים. מכוניות ארוכות חוצות את הכבישים. עומדים להם יהודים, אורו של יום כיפורים עדיין מחייך על שפתותיהם ושמחתו של חג סוכות כבר מבצבצת ועולה מבין סדקי עיניהם, ובוהנים חודו של לולב ועורו של אתרוג.

שניהם נכנסים אל החנות. הוא ניגש אל המוכר.

"אפשר לראות את האתרוגים היפים ביותר?"

המוכר מציג על השולחן את המיטב שבמיטב. אתרוגים יפים צהבהבים וירקקים, שאין בהם מום וחזוית לא עלתה על קליפתם. שוקעים ובולטים ופיטם מזדקק כמגדל השמימה.

מיד מצא את שאהבה נפשו. אתרוג יופי שביופי, נאה והדרור. זה א-לי ואנוהו.

"כמה הוא עולה?"

"מאה דולר".

מאה דולר בימים ההם, כמו אלף דהיום.

"אותו אני רוצה".

המוכר זוקף בו עיניים תמהות. הקונה נראה אדם רוחני וקנייניו קנייני רוח. בוודאי אינו נראה כעשיר. ה'איידים' יודע זאת בוודאות ולפיכך שאלתו עמוקה עוד יותר. אבל אם זה מה שהחותן רוצה, מה לו להתערב.

האתרוג נארז בפשתנו ומסתגר בקופסתו.

"במטותא, אפשר לראות את האתרוגים הפשוטים ביותר".

"מה?!"

הוא חוזר על השאלה בשנית. בנחת. כן, לאחר שקנה את האתרוג היקר ביותר, הוא רוצה לראות גם אתרוג פשוט שבפשוטים. המוכר אינו מבין, אבל מביא לו תיבה ובתוכה נחים עלובים ומבוזים מבחר אתרוגים שלא שפר להם מזלם. הוא בוהן מביניהם אחד כשר בתכלית. ללא סרך של שאלה וספק הלכתי. כמה הוא עולה?

"דולר אחד" כמעט וצוחק המוכר.

מלווה מלכה

אקטואליה מזווית יהודית

שני אתרוגים (המשך)

סיפור לחג הסוכות

הרה"ג רבי יאיר ויינשטוק שליט"א

"אני רוצה אותו".

שני אתרוגים יוצאים מן החנות. אחד שעלה מאה דולר וחברו שעלה דולר אחד, ואי אתה יודע מה כוונתו של הקונה ועומק מחשבותיו עד שיוציא מחשבתו לפועל.

*

השמש ירדה לרחוץ לעת ערב בין גלי הים ולחלל העולם ירדה קדושת יום טוב ראשון של סוכות. חוצות ברוקלין מלאות סוכות מוארות ומקושטות ותכונה חגיגית מבשמת את הרחובות והבתים.

הבת הנשואה מגיעה לחגוג את החג עם בעלה אצל הוריה. יושבים וסועדים סעודת ליל חג בסוכה המצוחצחת ומבהיקה באורם של אושפיוזין עילאין. החתן כבר מתחיל להבין שאין זה חותן רגיל. קידוש כזה אין רואים אצל יהודים פשוטים. לא צעקות ולא תנועות חיצוניות, אבל אש פנימית בוערת וכיסופי נפש טמירים ומי שיש לו עיניים רואות - רואה. הרבה דברי תורה בסעודה, וחסידות. דברי חולין והבלי העולם אינם עולים כלל על השולחן.

לאחר הסעודה הולכים לישון. בסוכה כמובן. אין מחשבה אחרת. ואם מזג האוויר יהיה צונן וקפוא אין בכך דבר. יתכסה בשמיכה עבה אבל מן הסוכה לא יצא.

ותקם בעוד לילה. השמים עדיין שחורים כעורב ואלפי כוכבים צוחקים ממעל ובכל הסוכות מתהפכים הישנים על יצועם.

אבל הוא, בתוכו כבר רותח דוד בוער.

"ולקחתם לכם ביום הראשון".

יום. עוד שעה, שעתיים, יולד יום חדש בעולמו של הקדוש-ברוך-הוא. נקי וטהור כתינוק בן יומר.

החתן אינו מאמין. כמה זמן עבר מאז קרא חותני קריאת שמע שעל המיטה? שלוש שעות, אולי ארבע? קול המים הניגרים מן הנטלה על כפות הידיים לסירוגין ומשם אל הקערה, ממלא את הסוכה בצליל מתוק מתוק. בעוד רגע הוא מתגבר כארי וקם על רגליו.

מה בוער? תמה החתן, הלילה עוד ארוך.

הוא הולך למקווה טהרה. רגע כמימרא והוא כבר שב לסוכה ופאותיו הארוכות נוטפות מים טהורים.

החתן מרגיש שהחותן מעיף מבט לראות האם הוא ישן. מבין שהדבר הרצוי ביותר הוא להעמיד פני ישן. אם יקום, יפסיד הרבה. התגלות של עובד ה' בסתר.

פעם אחת כבר קרה לו כזאת בקיץ שעבר. בא לבית חמיו ולא מצאו. ניגש אל החמות. "איפה השווער?" "כנראה הלך ללמוד בבית הכנסת".

יצא מן הבית ודימה לשמוע זעקה כבושה בוקעת מתוך המרתף, דמיתקרי בלשונם "בייסמנט". שב על עקבותיו ונצמד אל דלת הבייסמנט בחשאי.

חצי שעה עמד שם מרותק לדלת כאילו הייתה עשויה מגנט והוא ברזל. לא האמין למשמע אוזניו. השווער עמד והתפלל בחדרי חדרים. בינו לבין קונו. בדרך כלל מתפלל הוא רק בציבור, אותו יום מפאת סיבה כלשהי התפלל ביחידות.

אבל איזו תפילה. בככיות. בצעקות, ושאגות. בהשתפכות הנפש לאלוקיה. חמלה גדולה ויתירה חמלת עליו, והוא פורץ בככי. כן תחנונו ותלמדנו, התרומם קולו בשוועה נשברה.

משהו בלבו של החתן לחש לו אז שיש באן סיר השפות תמיד על גבי גחלים בוערות. אבל המכסה על הסיר הוא כבד וגדול. לפיכך איש לא מצליח לראות איזו רתיחה מבעבעת לה בתוך תוכו.

אחרי כמה ימים שכח מכלל המאורע.

שוכב עתה האברך הצעיר במיטה ועיניו עצומות, אינו נע ואינו זע. בעוד רגע אכן הוא עלול לשקוע שנית בשינה עמוקה.

לזאת חיקה.

והצנע לכת עם אלוךך.

צילום: יוחאל קוק

משל למה הדבר דומה, לשני ידידים אהבים, ככל שהקשר ביניהם הוא יותר עמוק, פנימי, ואמיתי, אין הם זקוקים להכריז עליו בראש כל חוצות. היפוכו של דבר, ככל שהקשר בין שני ידידים מושתת על נגיעה עצמית, והוא חנפני, ומזויף, כך הוא צועק בקול רם.

מעשה בשני עסקנים שאחד מהם עשה שמחה. פרסם לו חברו מודעה גדולה בעיתון, מזלא טבא וגדא יאה. ניגש אליו אחד חצוף ושאל: אם אתה ידיד שלו, וכמדומני שניכם יושבים בבית הכנסת זה ליד זה, מדוע לא תיגש אליו בבית הכנסת ותברך אותו באופן אישי, בינך לבינו. או בטלפון. למה להכריז על כך בראש כל חוצות?

ואולי, היתמם השואל, זה אות שהקשר ביניכם לא כל כך עמוק ונועד יותר לעיניהם של הבריות. סימן לדבר, שני אהבים אמיתיים, אינם מראים את אהבתם בפומבי אלא מצניעים אותה בחדרי חדרים.

וכך הוא הדבר בין האדם לאלוקיו. אם הקשר בין הבורא לנברא הוא אמיתי ונלבב, וכמים הפנים לפנים מרגיש האדם את האהבה הגדולה שבוראו אוהב אותו, וגם לבו מלא אהבה לה, אהבה פנימית בבתי גוואי בינו לבין בוראו, הרי הוא נזהר לא לחשוף אותה בפומבי, כי אם יפרסמה - הרי הם קשים לקנותם ככלי זהב וקלים לאבדם ככלי זכוכית. והוא משתדל להצניע את הקשר בינו לבין בוראו כדי שהוא יהיה יציב ומתקיים.

*

אילת השחר שעלתה על שמייה של ברוקלין מצאה אותו עומד ליד קופסת האתרוג, זה המהודר, היפה, שמחירו הרקיע שחקים. לבו עורג לא-ל חי. המתין עד שהכחיל רקיע בשמי מזרח. הלולב והאתרוג בידיו, והחל מברך.

"ברוך אתה".

פניו נשטפו דמעות של געגועים. לבו עלה על גדותיו ולא הכיל את האהבה הגדולה עד שפרץ לו מעיין מבין ריסי עיניו.

אלוקינו, מלך העולם. מוחין קדישין. מדרגות, הארות ואורות.

לא היינו שם ואין המכחול יכול לצייר אלא מה שראו עיניו. אבל את הברכה שמעו אוזניו של החתן. ויותר ממה שכתוב לפניכם בכו העינים והלב מרוב שמחה של מצוה, מגודל ההתלהבות והתשוקה.

שהחיינו. הקול הדק פילח את הסכך העבה. וקיימנו. הידיים רועדות מגודל ההתרגשות. והגיענו לזמן הזה.

הלולב והאתרוג, ההדסים והערבות החלו מתנענעים בשמחה של מצוה לארבע רוחות השמים. נענעים ארוכים, מופלגים.

ואחרי ששככה הסערה הגדולה חזר האתרוג לאכסניה שלו, והוא - כבר היה ישוב ליד השולחן והגה בספרים.

כבר מותר לי לקום? הרהר ה'אידיים' בבדיחות הדעת ותקע רגליו באנפילאות.

*

אתא ובאה שעת התפילה.

לוקח החותן את הטלית ומתעטף בה. חובש את השטריימל ופניו נוהרות. הלולב כבר אחוז באצבעותיו וכעת נותר לקחת רק את האתרוג. אחרון אחרון חביב.

אבל לא האתרוג היקר...

אתרוג של מצוה. שעלה רק דולר אחד, אתו הולך הוא לבית הכנסת. אתרוג כשר ופשוט. אתר"ג - נוטריקון אל תבואני רגל גאוה.

שלא להתגאות באתרוג ההדור בפני הבריות. ראו אתרוגי שאין כמוהו בכל העולם. 'ולקח-תם', לקיחה תמה בלי שמץ של גאוה.

שני אתרוגים הם. היקר והפשוט. עם היקר עובדים את הקב"ה עד כלות, בחדרי חדרים. עם הפשוט הולכים לבית הכנסת, מקום שעניניהם של בני אדם שולטות.

=====

בשולי הסיפור. בשנה האחרונה נסתלק לדאבון לבנו חתנא דבי נשיאה, הגה"צ רבי אליהו אייליש בוכנר זצ"ל, והוא במיטב שנותיו, ממגפת הקורונה ביום טוב של פסח תש"פ ויהיו הדברים לעילוי נשמתו של רבי אליהו ב"ר דוד יהושע ז"ל